POSTUME
I.L. Caragiale
CASETA TEHNICĂ
Editori:
Remus Cernea remuscerneaxnet.ro
Gabriela Bagrinovschi ellatopmail.ro
Cătălin Teniţă noesisxnet.ro
Corectură:
Adina Bolboceanu
© Societatea Culturală Noesis
Societatea Culturală Noesis
Tel: 240.53.80; 091.982.056
Înfocaragiale.net www.Caragiale.net www.noesis.ro

MARE EXCURSIUNE ROMÂNĂ PRIN JUDEŢUL NEAMŢU

În patru zile: joi 20 – duminică 23 august 1898

Programa oficială

Ziua I.

— Adunare generală a comisiunii petrene ţi] la gara Piatra Neamţ, orele 8 a.m. Primirea oaspeţilor bucureşteni ţii] la sosirea trenului 25, orele 8, 10 dim. Schimb de discursuri. Îmbrăţişări cordiale. Excursioniştii iau loc în trăsură. Sunt toţi veseli. Plecarea 8, 30 dim. Amiazi dejun Văratic. În timpul zilei, vizita la Agapia; apoi la Oglinzi. Aci, li se administrează la toţi duşuri reci. Seara, cină, panţarolă, table etc., şi noaptea, odihnă la Mănăstirea Neamţului.

Ziua II.

— Dis-de-dimineaţă, borş, moară (zeamă) de castraveţi acri, sau simplu bicarbonat de sodă numai cu vin vechi, la Mănăstirea Neamţului, înainte de plecare, pentru dregere. Amiază, la Petru-vodă, 999 metri şi 33 de centimetri dasupra nivelului Mării Negre. Aci, dejun cu băutură: toţi sunt obligaţi a se ţinea la înălţime, până vor

da din coadă-n vale. Seara, cină, panţarolă, table etc., şi odihnă la Durău.

Ziua III.

— Dis-de-dimineaţă aceeaşi dregere ca şi ieri: apoi, când soda îşi face efectul, un salut Ceahlăului. Amiazi, dejun Hangu. Vizită la Bicaz. Seara, cină, panţarolă, o tablică etc., şi apoi odihnă la Tarcău…

Ziua IV.

— Iar dregere şi iar stricare, la Tarcău. Seara, reintrare triumfală în reşedinţa judeţului Neamţu.

N.B.

— Pentru repatriarea bucureştenilor se va dezbate ulterior, luându-se în considerare gradul de zăpreală în care respectivii se vor afla la sfârşitul zilei a patra, când se-ncheie excursiunea oficială, rămânând, ca la Moşi, afară din program, încă o zi pentru spălătură de ploscă.

Extract din regulamentul pentru Excursiuni române

Despre purtări:

Art. 11.

— Jocurile de ştiinţă şi de noroc se vor juca în genere păstrându-se condiţiile admise la Clubul Tinerimii din capitala Regatului.

Art. 12.

— În specie, la panţarolă, nu se va juca de subt as decât în cazul când jucătorul de subt mână va fi prea avansat în puncte.

Art. 13.

— La table, când adversarul are zarul înainte şi mai are numai patru puluri de luat la as, iar tu ai cinci, eşti obligat să-i cedezi partida.

Art. 14.

— Nu se vor trânti cărţile, zarul şi tibişirul în niciun caz. Asemenea este strict oprit a se scuipa cărţile, zarurile şi creta; deoarece, pe lângă că nu e lucru convenabil, un zar scuipat, fiind aruncat cu meşteşug, se aşază pe partea

scuipată, şi astfel Norocul îşi pierde vechea reputaţie că e orb; iar creta scuipată nu mai poate scrie pe tăbliţă.

Art. 15.

— La caz de supărare pentru goană [iii] de carte sau de mâhnire de ghelele [iv], se poate înjura, însă nu direct personal pe adversar; nu cad, se-nţelege, sub previziunea acestui articol, cazurile de conştiinţă, când înjuri pe adversar în gând; însă chiar aceasta nu se cuvine decât în cazuri de manifestă goană de carte sau de ghelele insuportabile.

Art. 16.

— În mănăstiri de ambe-sexe niciun excursionist, indiferent de naţionalitate, protecţiune sau confesiune, nu are voie a înjura, sub niciun cuvânt, de cruci, troiţă, iconostas, aiasmă, în fine de tot ce priveşte religia străbunilor noştri, paladiul naţionalităţii române. Alte înjurături inocente, de domeniul strict familial, sunt permise, de exemplu: de moşi, mătuşi, soacră, tată, mamiţică, cu restricţia de la articolul precedent privitoare la respectul datorit persoanii partenerilor, ascendenţilor, descendenţilor şi colateralilor acestora.

Art. 17.

— Nu e permis a se blestema şi înjura decât cartea sau zarul său propriu; întrucât priveşte pe ale partenerilor, se permite numai râsul sardonic şi aluzia ironică asupra noroacelor pe care le au în genere ageamiii.

Art. 18.

— În caz de joc la băutură, aceasta din urmă primează, şi viceversa: în caz de băutură la joc, primează aceasta din urmă. Dacă din băutură prea-prea ori de multă scârbă de carte sau zar, va voi cineva să părăsească desperat panţarola sau tablele, poate juca chindia. Este însă absolut interzis a se juca chindia la interes.

Art. 19.

— La caz de excesivă bună dispoziţie, este absolut

oprit excursioniştilor a se deda, mai ales în mănăstiri de bărbaţi, la scandaluri nocturne.

Art. 20.

— Pe tot teritoriul excursiunii, băutura este permisă fără nicio rezervă; dar nici nu se bucură de vreo primă de încurajare.

Art. 21.

— La excursiunile pe uscat, boala de mare nu este obligatorie.

[ULTIME CUGETĂRI]

Pentru un român care ştie citi, cel mai greu lucru e să nu scrie.

Despre un copil legitim, trebuie să fii prea inteligent să spui că nu-i al tău, şi prea prost ca să juri că e al tău.

Trebuie să nu mă cunoască un om ca să nu mă bănuie că n-aş avea milă de oameni; asta e tot aşa de absurd ca şi când cineva m-ar bănui că aş putea avea stimă pentru dânşii.

Am văzut mulţi oameni fără calităţi; fără defecte niciunul.

Norocul e prea puţin şi lumea prea multă.

Prietenul prost ne numără cusururile; vrăjmaşul cuminte calităţile; vrăjmaşul prost ne tăgăduieşte calităţile, prietenul cuminte ne uită cusururile.

Unde toţi oamenii mari sunt secături şi toate secăturile sunt oameni mari.

Trebuie să ştii avea răbdare să mângâi multă vreme măgarul, până să-l încaleci.

Da, da, te cunosc, patrie!

Mai adesea coroana-i pentru cap, decât capul pentru coroană.

DĂDĂ MULT… MAI DĂDĂ MULT

Dădă mult, mai dădă mult stăpânea o împărăţie fără margini Barlaboi-împărat, ce-i mai zicea şi Ciungu-mpărat…

— Dă ce-i mai zicea şi Ciungu-mpărat?…

— Iac-aşa! îi mai zicea de pe când era tinerel şi Ciungu-mpărat, fiindcă mai târziu era să-şi piarză o mână… în război…

— Bietul împărat Barlaboi!…

Şi era şi însurat şi Barlaboi-împărat. Avea nevastă, şi cu ea o fată. Altceva niciodată. N-avea noroc… băiat… de loc.

…Lucrau femeile toată ziulica, toată nopticica: ţeseau, îmblăteau, înălbeau, depănau, torceau, dregeau, cârpeau, însăilau, coseau, tigheleau, tot aşa şi iar aşa, ş-una ş-alta zor zoreau: ba din ac, ba din undrea, mama-mpungea, fata trăgea.

Împărăteasa, părul ca cerneala… Fata, ca cânepa.

*

…La fără cinsprece zile al cinsprezecelea an, la acelaşi ceas taman-taman, Ciungu-mpărat cu amândouă mâinile a plecat.

A plecat Barlaboi, la război, să se bată-n duel cu Stacojiu-voievod, ce-i mai zicea şi Şontâc-vodă până nu-l făcuse mă-sa.

— De ce-i mai zicea şi Şontâc-vodă până nu-l făcuse mă-sa?

— Iac-aşa!… îi mai zicea Şontâc-vodă până să nu fi cunoscut tat – se pe mă-sa, pentru că atunci când o fi Stacojiu om dă peste cinzeci de ani o să se provoace la duel şi adversarul o să-i taie piciorul de la genunchi mai sus…

— În duel?… vai de el!

*

…Femeile…

— A plecat, mamă?

— A plecat, mamă.

— De ce, mămucă?

— De! de ce mămucă.

— Bine, maică!
— Bine, maică. Iar zoreau.
— Şi războiul *cât* ţine?
— Cât o *ţine*.
— Şi-mpăratul *când* vine?
— Când vine!
— Când vine!
— Biine…
— Biine.
Şi iar zoreau…
*
— Hai şi noi, mamă, zicea împărăteasa.
— Unde, mamă? întreba fata împărătesei.
— La război.
— Cum, mamă?
— Cum a mers şi tat-te, mamă.
— Călare?
— Nu, mamă, pe jos. Numa bărbaţii merg călare; hei! altfel sunt ei; noi suntem femei.
— Ce să facem acolo, mamă?
— Ce-om putea, mamă.
— Bine, mamă, tata, Barlaboi, ca Barlaboi; dar şi noi?
— Şi noi.
— Să ne batem şi noi, mamă, la război?
— Nu, mamă: la război, *ţesem* noi!
Se duceau şi ele la război, în fuga mare, da pe jos, nu călare.
*
Sfâr! suveica, sfâr! sfâr! sfâr! Şi căţelul, fidelul, mâr şi mâr.
— De ce mârâie Lăbuş, mamă?
— Că nu s-ajunge, mamă.
— Cu ce să s-ajungă?
— Cu laba.
— Şi cu mai ce?

— Cu botul.
— Unde să s-ajungă, mamă?
— Unde s-a ascuns purecele, mamă.
— Unde s-a ascuns?
— Unde nu-l ajunge.
— De ce să-l ajungă?
— Ca să se scarpine.
— De ce să se scarpine?
— Că-l mănâncă.
— Adică cum?
— Asta nu trebuie să ştie copiii până nu i-o mânca şi pe ei.
— Atunci, o să se scarpine şi ei, mamă?
— Şi ei, mamă.
— Da dacă nu-l ajunge, maică?
— Rabdă, maică.
— Supără, mămucă?
— Hehehei!
Şi pe urmă, mama o luă în braţe, o săruta şi o strângea tare, mai tare, foarte tare, mai tare decât putea.

*

…Cald. Căldură mare. Cuptor. Zăbuşeală, năduşeală, toropeală, topeală.

…Drăgan!… un gâligan de ţigan! un balaur cât un taur… Şi purcar şi murdar!… leneş, puturos… Măgar! Găseşte un baboi în noroi.

— Să-l duc la halde mama… Ce mai ciorbă, în, în, iuu! Dar ce se pomeneşte? acel peşte, după ce zvâcneşte, şi vorbeşte:
— Dragane, gâligane, ţigane, nu mă face ciorbă.
— Hatunci, rasol.
— Nici rasol.
— Hatunci, absolut.
— Nici umplut.
— Hatunci, iachnie!

— Nici iachnie.

— Hatunci, plachie.

— Nici plachie.

— La cuptor.

— Nu.

— La tigaie.

— Nici.

— Pa spuza, mă!

— Nici pa spuza, mă!

— Hatunci, cum, mă?

— Să-mi dai drumul, balaure!

— Haoleu! păi cum rămân eu?

— Eu sunt norocul tău… Dă-mi drumu-n iazu-mpărătesc, şi nu voi fi ingrat cu tine.

— Hatunci dacă nu vei hi hingrat, hai să te emancipez!

L-a emancipat… I-a redat-o… – libertatea.

*

…Cald. Căldură. Cuptor. Zăbuşeală. Năduşeală. Piroteală. Toropeală. Topeală. Tâmpeală.

…Femeile… iar ele! Tot ele!… Femeile…

— Vreau să mă scald, mamă.

— Scaldă-te, mamă.

La iaz. Bâldâbâc! o dată la fund. Iar dasupra. Iar bâldâbâc! iar dasupra… Iar bâldâbâc! iar dasupra. Iar bâldâbâc… La fund… Dasupra.

— Mamă! am înghiţit ceva, mamă!

— Ai înghiţit apă, mamă.

— Nu! apa e mai subţire, mamă.

— Atunci, ce, mamă?

— Altceva, mamă.

— Ce, mamă?

— Nu ştiu; unsuros, mamă.

— Unsuros?

— Unsuros ş-alunecos… Şi-a scăpat pe gât în jos! Să

ştii, mamă, c-a fost vreun baboi.

— Da, mamă!

— Vai de noi!

— Haide de te hodineşte, puiul mamei!

— Haide să mă hodinesc, mama puiului!

*

...O lună...

— Mi-e greaţă, mamă.

— Baboiul, mamă.

...trei luni...

— Creşte, mămucă.

— Baboiul, mămucă.

Cinci.

— Mişcă, mamiţo.

— Baboiul, mamiţo.

Nouă...

— Aoleu, doare, mamiţico.

— Baboiul mamiţico!

*

S-a făcut baboiul broască.

La trei luni vorbea trei limbi.

La un an şi jumătate, broasca din baboi cânta din cimpoi.

*

Vine! vine! vine!

Cine vine?

Împăratul vine! Barlaboi vine.

Vine Barlaboi. Dă la război.

În sfârşit, s-a isprăvit. Adversarul l-a ciuntit; dar şi el, la duel, l-a betegit; mâna i-a luat-o, laba i-a luat-o, cu paloşul din dă sus dă genunchi i-a retezat-o.

Oaste. Oaste. Oaste – nebiruită, nepilduită, nemiluită. Piotă, liotă, pedestrime, călărime, arcaşi, trâmbiţaşi, budumaşi, toboşari, stegari... Din pricina tunului, care pe atunci nu se ştia, artilerie de loc nu era.

*

A descălecat Barlaboi-împărat, pe împărăteasa a sărutat:

— Unde-i copila tatii?

— Cam bolnăvioară.

— Ce are?

— Din mâncare!

— Ce-a mâncat? întreabă Barlaboi.

— Mai nimic: un broscoi.

— S-o văz!

— Nu se poate.

— Voi.

Un picior în uşă.

Uşa de perete.

Mititelul cântă duios din cimpoi.

— De unde acest broscoi? strigă Barlaboi.

— Dintr-un baboi.

— Al cui acest broscoi de baboi?

— A nost.

— Anost.

— Cu ce rost? Aici altă drăcie a fost.

Coiful strălucios şi oglindos şi-a scos şi fără cap, mânios l-a trântit jos.

Şi ciunta-n sus a ridicat, grozav a ameninţat şi foarte tulburat a zbierat:

— Bine! bine! nu zic: se-ntâmplă uneori copil din flori! dar din peşte, Doamne fereşte! nu se pomeneşte.

Împărăteasa a leşinat. Barlaboi, făcând spume la gură de-i curgeau pe barbă, a ordonat:

— Să vie Hârca roaba, baragladina, harapoaica, vrăjitoarea, la palat!

*

Vine roaba-ndat!

— Cu ghiocul ori cu bobii să-mi dai, să-mi ghiceşti, că te tai! a urlat Barlaboi. Al cui? al cui? al cui a fost acel

baboi, din care a ieşit acest anost broscoi, care cutează când venim noi, noi Barlaboi, triumfător de la război, să facă aicea tărăboi, cântând ca un iaurgiu pavlichean de la Cioplea, din cimpoi?

— Hapoi…

— Hapoi! niciun hapoi.

— Să lăsăm pa mâine joi.

— Nu! acuma, miercuri, vol.

*

Dă baba-n bobi. Şi dă şi dă, şi-i învârteşte, şopteşte, dăscăleşte, îi descântă, îi vrăjeşte.

— Patruzeci de bobi, bine ştiţi, bine-mi ghiciţi; de-o hi de deochi, din uitătură, ori din apucătură, pa ştiute, ori neştiute, pa văzute, ori nevăzute! de-o hi alb, de-o hi negru, ori pistriţ, de-o hi balaoacheş, de-o hi oacheş ori plăviţ, de-o hi mare, de-o hi mic, de-o hi uriaş, de-o hi pitic, de-o hi subţire ori frumos, de-o hi gros, urât şi burtos! de-o hi nărod, de-o hi cu cap, ori nătot, ori harap! ori cuminte, ori buimac, hie turc, hie turleac, ori lunatic, palavatic şi zănatec! de-o hi aşa! aminterea eţeterà!…

Pe urmă, pune fruntea la două deşte şi zice:

— Măria-ta, să aducă un hârdău, nou, da sa nu lua de dogar, să lua de alt meşteşugar, măcar de croitor hor de cizmar, ca tot meşteşugul îşi are şi hicleşugul şi beteşugul, un hârdău dă doaga dă stejar hor dă arţar, hor dă paltin, hor dă pluta, plin cu hapa nenceputa, dă soare nevăzuta, nici hierbinte nici rece, când o bei dă dor îţi trece, încropita, potrivita, numa buna dă luat, cu săpun de împrumut, şi un cheptene des, şi unul mijlociu, şi unul rar dă corn dă caprioară dă munte, care n-a cunoscut la sufletul ei caprior – şi copilul hăsta din peşte să le păzească trebuie, şi să horrdoni să vie haicea toţi cu toţii şi tineri şi bătrâni, şi urâţi şi frumoşi şi curaţi şi puturoşi şi să treacă pa dinaintea lui, şi la care i le-o da broscoiul, să ştii ca tot a hăluia a fost şi baboiul.

*

Împărăteasa iar a leşinat.

*

Barlaboi-împărat a ordonat şi toate s-au executat.

Întocmai s-a făcut: toţi cu toţii au trecut; au defilat şi s-au închinat dinaintea copilului nevinovat; iar copilul nevinovat niminui nimica nu i-a dat.

La urmă, iacă şi Drăgan, janghinos, urduros, păduchios, de la nas până-n gură cu muci, la labe jeg, fără papuci.

Cum l-a văzut cimpoierul mititel, cu dragoste-a surâs la el; pe urmă a luat într-o mână hârdăul, într-alta săpunul, într-alta un pieptene, într-alta altul, în ailaltă p-ălălalt, şi, sunând frumos din cimpoi, i le-a dat…

I le-a dat. Lu Drăgan.

Lu Drăgan i le-a dat.

*

Împărăteasa iar a leşinat.

*

Barlaboi, turbat, a urlat:

— Care nu e dogar dintre voi să facă din pădure un butoi, să băgăm în el pe fii-mea, pe ţigan şi pe broscoi, şi să le dea drumul pe ape, niciunul să nu scape!

Şi care nu era dogar a dat să plece la pădure.

Dar Barlaboi a strigat:

— Nu! staţi. Mai bine luaţi pe Drăgan, pe acest ţigan… Du-te, balaure, şi mărturiseşte-le, unde ai ascuns peştele.

*

L-au luat. Bătut. Torturat. Bietul Drăgan! Bietul ţigan! într-una zicea:

— Uite, mă! ce făcui eu, măi neiculiţă, sărac de maica mea!

Tortură!

— Uite, mă! ce făcui eu, neiculiţă?

Tortură!
Barlaboi vine şi zice:
— A mărturisit?
— Nu vrea, măria-ta.
— Cum, nu vrea?
— Iac-aşa!
— Ce făcui eu, măi neiculiţă, sărac de maica mea!?
— Dă-i mereu!
— Aoleu!
— Dă-i de tot.
— E netot.
— Ce făcui eu, măi neiculiţă? mă mir.
— Dă-i la mir.
*
În sfârşit, a mărturisit. A spus unde fusese ascuns baboiul.
Împăratul cu mâna care nu era ciuntă a apucat baboiul şi l-a strâns să-i iasă sufletul.
— Să spintecaţi baboiul ăsta şi să-l facem ciorbă! să-l dăm diavoliţei să-l mănânce!
Dar ce se pomeneşte? acest peşte, nu numai zvâcneşte, şi vorbeşte…
— Nu mă face, împărate, ciorbă.
— Atunci, rasol.
— Nici rasol.
— Atunci, umplut.
— Nici umplut.
— Atunci, iachnie.
— Nici iachnie.
— Atunci, plachie.
— Nici plachie.
— La cuptor.
— Nu.
— La tigaie.
— Nici.

— Pe spuză.

— Nici pe spuză.

— Atunci cum?

— Dă-mi drumul.

— Atunci cum rămâne cu răzbunarea mea?

— Dă-mi drumul! eu sunt norocul împărăţiei tale.

— Cum?

— Cum? Iaca cum. Uite-te la ţigan! priveşte pe Drăgan!

*

Când a privit împăratul, tatăl, desperatul, n-a mai văzut pe Drăgan, pe ţigan, pe acel murdar nerod, a văzut un viteaz voivod, parcă rupt din soare din cap până-n picioare.

Şi de bucurie a ridicat ciunta lui şi cu ea pe moalele capului l-a mângâiat pe voivodul încoifat, înarmat, înzălat, împlătoşat, împintenat.

*

Împârâteasa, care dormea în altă parte a palatului fără a şti nimica de toate astea, văzând cum se bucură soţul ei, Barlaboi-împărat, de bucuria lui iar a leşinat.

*

Şi aşa, toate cu bine s-au terminat.

Şi s-a făcut nuntă mare, cum nu s-a pomenit *dacindea*... vorbă veche şi frumoasă, de noi ăştia de-acuma nenţeleasă, că unii zic *dàcìndea*, alţii *dacìndea*, iar alţii *dacindea*, care cum îi place, c-aşa la orice nuntă mare se face – să fie numa sănătate şi pace.

*

I-ar împăratul, de vesel ce era, nu mai ştia ce făcea: barba vâlvoi la cap îşi aducea, şi pletele ciuf în bărbie şi striga şi râdea hahaha! Şi stând pe tron, l-a pupat şi a zis către nepoţel:

— Măi, broscoi! Dumnezeu te-a trimis între noi! cântă ceva frumos lui bunicî-tu-n cimpoi.

Şi-a umflat bucile broscoiul, şi le-a umflat şi buşumflat, şi a umplut cimpoiul ţiplă, cât a răbdat, doar n-a crăpat, şi a cântat:

«La moară la Ciorogârla.
Hop, zâma-zâma!
S-a necat o fată-n gârlă.
Hop, zâma-zâma!
C-un baboi de peşte-n gură.
Hop, zâma-zâma!” ş.c.l.

*

S-a sculat încântat împăratul de pe tronu-i şi l-a pupat, şi a bătut cu ciunta în palma ailaltă şi a zis:

— Bravos! bis!

*

Şi eu încălecai pe şea, de trei ori m-am pus ş-aşa ş-aşa, şi am căzut de pe ea; şi-n sfârşit, m-am pus pe ailaltă, să vă spun ce-a fost păţit o fată de-mpărat în baltă.

FABULĂ DEMOCRATICĂ

Motto: Pe Ionà l-a înghiţit.
Spune Biblia, un chit.
Fiind greu de mistuit.
Înapoi l-a azvârlit.
Zise Iona zăpăcit:
«Cum remânem în sfârşit?»
Chitul zise: «Suntem chit!»
Nişte ciocoi au înghiţit
Pe Bade, unul de la noi;
Dar le-a fost greu de honipsit
Şi, jumătate mistuit.
Îl aruncară înapoi.
Pe Bade rău [v] l-a supărat
Acest afront neaşteptat.
Şi, nespălat, numaidecât
El pe noi toţi ne-a convocat.
Noi toţi l-am mângâiat pe rând:

«Nu fi mâhnit până-ntr-atât!
Vine pedeapsa lor curând.
Şi, *sicut canis* [*vi*], iar la noi
Se vor întoarce-aceşti ciocoi!»
El însă zise amărât:
«Eu ştiu ce vreţi să spuneţi voi;
Dar – orişicum şi orişicât – Eu… cum remân?»
Morala:
— Ciocoi… – urât.

CONSTATARE

În ţara rumânească sunt.
Cu mici, cu mijlocii, cu mari.
Trei tagme de proprietari:
Proprietarii de *pământ*;
Al doilea, cei de *idei*;
Al treilea, cei de… *femei*.
Şi dar, proprietatea mare.
Periclitată uneori.
În tagma cea din urmă are
(Şi, natural, şi-i întreţine
Destul de bine)
Pe cei dintâi, cei mai frumoşi
Şi mai geloşi
Apărători.
1907, dec.

FABULĂ

Lui A. Vlahuţă
A fost odată un băiat.
O secătură, un stricat…
Fraţi, mamă îl nesocoteau.
Şi mari şi mici îl huiduiau.
Ba, uneori, îl şi băteau.
O viaţă l-au tot umilit
Pân’ ce stricatul horopsit
Din casa mă-sii a fugit…

Într-un târziu şi-au amintit
De-acel copil neprocopsit.
De-acel bun-de-nimic, de-acel
Fugar, pribeag, de-acel mişel.
Şi milă le-a venit de el…
La ziua lui l-au cam iertat.
Acasă, veseli, l-au chemat.
Şi cu dulceţi l-au îndopat…
Pân’ ce stomacul şi-a stricat.
Morala
După prea amară viaţă
Nu fi lacom la dulceaţă.
[TRICOLORUL]
Că li-i groază lor.
Groază tuturor.
Groază liftelor
Şi păgânilor…
Şi maghiarilor
Sălbaticilor
Fii ai hunilor;
Fanaticilor;
Otomanilor.
Ulemalelor [vii]
Şi paşâlelor.
Budalâlelor [viii];
Şi antarţilor [ix].
Grecomanilor.
Caţaonilor;
Schipetarilor [x].
Capsomanilor;
Şi bulgarilor.
Sârboteilor.
Genabeţilor [xi];
Şi sectanţilor
Panslaviştilor.

Lipovenilor
Şi scapeţilor.
Şi jădanilor
Scârnăviilor!
Groază tuturor
Inamicilor
De-al românilor
Braţ răzbunător
Şi triumfător!…
Voi! Poeţilor.
Prozatorilor.
Oratorilor.
Muzicanţilor.
Lăutarilor.
Trubadurilor!
Toţi cântaţi în chor
Cu viers tunător
Mândrul Tricolor
Ş-al său brav popor.
Rege iubitor.
Patrie ş-onor!

POVESTE

Au fost odată doi împăraţi prieteni, Crin şi Bujor, stăpânind alături – cel dintâi o împărăţie mare, cel d-al doilea una mai mică, şi amândoi erau văduvi. Soţia lui Crin se prăpădise din facere dând naştere la doi gemeni: Verde-voievod şi Floarea-doamna; iar a lui Bujor, care născuse cu vreo cinci ani mai-nainte pe Roşu-voievod, s-a fost molipsit, când bântuia o boală năprasnică asupra norodului, de la pătimaşi îngrijindu-i, şi din împărăţia, a căreia era ca o podoabă, s-a mutat întru împărăţia cerului, de care altă femeie mai vrednică nici nu putea fi. Aşa spunea chiar văduvul jalnic. Cei doi împăraţi, ca să strângă şi pe viitor legătura dintre împărăţiile lor, s-au hotărât să căsătorească pe Roşu al lui Bujor cu Floarea lui Crin; şi

când au împlinit flăcăul douăzeci şi cinci şi fata douăzeci de ani, i-a cununat. La un an după cununie, au mers tinerii să vadă pe Crin-împărat şi să petreacă la curtea lui o lună, dar d-abia au petrecut acolo câteva zile şi iată că Roşu-voievod primeşte ştirea că tată-său Bujor e pe moarte. Sosind copiii de zor acasă, l-au găsit în adevăr pe bătrânul spovedit şi grijit gata să treacă pragul veciniciei, pe care, d-abia a apucat să-i binecuvânteze şi l-a şi trecut.

— Fătul meu şi fata mea, mie-mi sună ceasul să-mi plătesc datoria, ca orice muritor. Îngrijiţi de moştenirea pe care v-o las. Nu uitaţi niciodată că stăpân este împărăţia, iar împăratul slugă. Rugaţi-vă la Dumnezeu pentru sufletul robului său... Bujor-împărat...

Şi zicând acestea, Bujor-împărat a închis ochii, ca să nu-i mai deschidă vreodată. Mult l-a plâns o lume, fiindcă fusese om cuminte şi drept; iar pe tron s-a ridicat fiul său, cu numele de Roşu-împărat, un tânăr tot aşa de ispravă, şi de aceea toată lumea îl cinstea şi-l iubea ca şi pe răposatul.

Cam la doi ani după aceasta, simţind Crin că i se apropie şi lui sfârşitul, a lăsat cu limbă de moarte, fiei-sii [sic] Floarea, soţia lui Roşu-mpărat, ca danie, un ţinut la hotar, neam de neamul ei să-l stăpânească, rămânând ţinutul nedezlipită parte din trupul împărăţiei; şi în inima acelui ţinut ridicase el, întru pomenirea răposatei sale soţii, mănăstirea Crinului, cu hramul Troiţei, şi o înzestrase cu multe podoabe şi avere mare. Puţin pe urmă, Crin a plecat după prietenul său Bujor, iar în locul lui s-a suit pe tron fiu-său cu numele de Verde-mpărat. Acest tânăr, care de mic nu prea călca a popă, fiind totdeauna arţăgos, batjocoritor şi lepădat de cele sfinte, cum a-nchis ochii bătrânul, s-a arătat nesocotit din cale-afară, n-a aşteptat, cum cerea cuviinţa, să treacă măcar nouă luni de la moartea tatălui, în care timp să-nştiinţeze după datorie pe toţi împăraţii despre suirea sa pe tron, ci îndată ce s-a

ntors de la-ngropăciune, a poruncit să s-adune a doua zi dimineaţă tot sfatul şi toţi fruntaşii împărăţiei şi aleşii tagmelor şi ai breslelor, şi spătarul cu căpeteniile oştilor, şi mitropolitul cu episcopii şi arhiereii ca să fie faţă la încoronarea sa ca împărat. S-au adunat fireşte toţi, tare-ngrijaţi în sufletele lor, că unde se mai pomenise un aşa început de domnie? Mitropolitul era un bătrân de aproape nouăzeci de ani, foarte înţelept, smerit şi cucernic; era slăbuţ de trup, cumpătat în trai, toată viaţa şi-o petrecuse-n rugăciuni şi faceri de bine. O dată nu fusese măcar bănuit de vreo faptă necuviincioasă – în sfârşit adevărat omul lui Dumnezeu. După ce l-a uns cu sfântul mir pe tânărul împărat, acesta şi-a pus singur coroana pe cap, aşa cam la o parte, încât unii din cei de faţă au zâmbit, iar mitropolitul, neluând seama la asta, şi găsindu-se dator să-i ţină o cuvântare după datină, a-nceput astfel:

— Preaslăvite-mpărate, sfântul apostol Pavel, în cartea lui întâia către râmleni, ne-nvaţă că puterea de stăpânire de la Dumnezeu purcede…

Dar tânărul, coborându-se de pe treptele tronului, i-a tăiat vorba, şi zise:

— Lasă astea, înaltpreasfinte, şi spune-mi drept: îţi mai dă brânci inima să faci cu ochiul la oiţele Domnului? Şi i-a arătat cu mâna spre tinerele curtene de faţă. Câteva dintre ele au început să râză-nfundat.

Toată lumea cealaltă a rămas cu ochii-n pământ; iar bietul mitropolit, zdruncinat până-n suflet, s-a ntors către lume şi tremurându-i din bărbie a zis:

— Dacă spre ocara unui netrebnic păcătos ca mine au fost rostite asemenea vorbe de duh, eu trebuie să le sufăr, fiindcă Dumnezeu, care, pentru mântuirea oamenilor, a suferit ocări şi palme, mi-a poruncit să port crucea, semnul jertfei lui, iar nu sabia pedepsitoare; iar dacă spre ocara celor de faţă au fost rostite, gândească oricine ce poate gândi… Oricum, eu rog pe milostivul stăpân al tuturor

împăraţilor să fi zburat vesele-n vânt acele vorbe, făr-a fi fost semnul unor mari primejdii ce vor să s-abată peste împărăţia noastră şi... peste capul tânărului nostru-mpărat!

Şi, zicând acestea, cuviosul bătrân a plecat cu pasul mărunţel, blagoslovind în dreapta şi-n stânga lumea care-şi pleca fruntea în calea lui.

Într-un an după asta, încet-încet s-au depărtat dimprejurul tronului unul câte unul toţi sfetnicii cu greutate, iar noul împărat a rămas cu o droaie de tineri curteni care de care mai veseli şi mai «dă cu barda-n Dumnezeu», şi cu toţii s-au pus pe petreceri, să se ducă vestea, iar de trebile-mpărăţiei să mai vază şi cel-de-sus.

Roşu-mpărat, auzind despre toate astea, se mâhnea foarte şi zicea soţiei sale:

— Dacă fratele nostru merge tot aşa cum a apucat şi nu intră pe altă cale, o să-şi dea împărăţia de râpă. l-ar soţia sa îi răspundea:

— Ei, şi? N-avem noi destulă grijă cu împărăţia noastră? să purtăm grijă şi de a lui? Cine şi-o poate păstra, bine; cine nu, piarză-şi-o!... O, Doamne, un cal pierde o potcoavă, şi se găseşte cine s-o strângă de pe drumuri; darmite o-mpărăţie! împărăţie să fie, că împăraţi, destui!

Roşu-mpărat avea la curtea lui cumnatu-său un sol foarte deştept şi dibaci. Acesta le trimitea în fiecare săptămână cu de-amănuntul ştiri despre tot ce se-ntâmpla acolo, scrise cu semne-nvoite, aşa că să fi căzut chiar şi scrisoare în mâna cuiva străin, nimica n-ar fi-nţeles din acea îngrămădire de slove, dacă nu le avea cheia.

În scrisoarea din urmă spunea că Verde-mpărat, aflându-se în mare lipsă de mijloace, desfiinţează jumătate din oastea lui; că e-n vorbă să ia bani mulţi cu împrumut de la negustori din toată lumea; că a hotărât să dărâme câteva dintre cetăţi, şi cu piatra lor să clădească nişte palaturi nouă, unul, în vârful munţilor, pentru o curteană

care-i cânta şi din gură şi din tambură la petreceri; şi că lumea toată e-ngrijată că anul următor ameninţă cu foamete mare.

Când i-a arătat împăratul acestea, Floarea a zis oftând ca de-ndoială:

— Numai de nu le-o fi încornorând omul nostru! împăratul n-a prea-nţeles cum vine vorba femeii, şi zice:

— De-ar da Dumnezeu să le fi-ncomorât!

Da-mpărăteasa a răspuns:

— Ba dimpotrivă.

Peste câteva zile alta:

«Verde-mpârat, cu o ceată mare de tineri şi tinere, mergând la vânătoare, au gonit o ciută sălbatică până-n curtea mănăstirii Crinului. Ciuta strânsă din toate părţile n-a mai avut încotro să fugă şi a dat năvală orbeşte în biserică, unde slujeau părinţii vecernia; iar Verde-mpărat şi tovarăşii, cu un haitic de câini chiaunând şi urlând au năpădit în sfântul lăcaş, au ajuns-o de urmă şi-au străpuns-o cu suliţele în faţa altarului, unde gâfâind de osteneală căzuse-n genunchi. Încetaseră scurt slujba şi cântările; călugării steteau înlemniţi în stranele lor; vânătorii au luat hoitul de labele dinapoi şi l-au târât afară, lăsând pe lespezi o dâră de murdărie. Toate astea s-au petrecut în câteva clipe; dar părintele stareţul, dezmeticindu-se repede, a strigat:

— Să iasă toţi! s-a văzut sânge în casa Domnului! să se stingă toate luminile! să se acopere feţele icoanelor!

Dar Verde-mpărat s-a ntors în loc supărat şi aruncându-şi lancea după umere, zice:

— Ce zbieri aşa, popo?

Şi l-a apucat cu mâna stângă de piept, ridicând dreapta.

— Să nu mă loveşti – a strigat bătrânul tremurând – că te loveşte Dumnezeu!

N-a apucat însă a rosti întreg sfântul nume, şi palma

tânărului i-a căzut grea peste obrazul bătrânului, care s-a făcut ghem jos pe lespezi… Apoi toată ceata a plecat râzând şi chiuind de răsunau dealurile, şi pe urmă au dat foc şi pădurii – a venit peste noapte un potop de ploaie, aminteri ardea şi pădurea întreagă şi mănăstirea Crinului până-n temelii.»

Citind aceste veşti, împăratul a rămas dus pe gânduri; iar împărăteasa, luând o pană, a-nceput să scârţâie pe hârtie, şi isprăvind pe nerăsuflate îndată i-a dat împăratului să iscălească degrabă, pentru ca numaidecât omul care adusese scrisoarea solului să-i ducă-napoi şi răspunsul împărătesc. Şi era scris aşa: că «s-a aflat cu mare mâhnire despre cele-ntâmplate la mănăstirea Crinului pe moşia împărătesei, moşie asupra căreia niciun drept n-are nimini decât ea, moştenitoarea lui tatâni-său Crin-împărat pe acel ţinut; că Verde-împărat trebuie cu cheltuiala lui să pună a se sfinţi din nou biserica pângărită, până cel mai târziu într-o lună; că toţi tovarăşii care au călcat sfântul lăcaş împreună cu vinovatul, oricare va fi fost acela, faţă de stareţ, să stea în genunchi la slujba sfinţirii, iar după slujbă să ceară iertare de la cuviosul bătrân. Tăgăduindu-se cumva dreptatea tuturor acestor cereri şi nedându-li-se deplină mulţumire până-ntr-o lună de la împărtăşirea lor, orice legătură de bună prietenie şi de vecinătate între cele două împărăţii va fi cu desăvârşire ruptă, iar de urmări va răspunde acela care, prin nesocotita-i purtare, a pricinuit această ruptură.»

Împăratul deocamdată s-a codit să iscălească:

— Draga mea, nu e bine să ne grăbim aşa… Făcând un pas ca acesta, nu mai putem da-napoi… Să lăsăm câteva zile încă… să ne mai sfătuim…

— Nu, măria-ta, asta nu se poate. Eu nu sunt călugăriţă! Dumnezeu nu mi-a poruncit să port crucea şi să iert pe cel ce mă loveşte! Eu port coroană şi soţul meu poartă sabie!

— Dar nu putem uita că ne e frate…

— Cu atât mai mult, a zis Floarea ridicându-se drept în picioare şi rezemându-se cu pumnul strâns pe masă. Am drept să-l pilduiesc pe acest nemernic, care batjocoreşte fără ruşine cinstita pomenire a părinţilor mei… care, fără frică de Dumnezeu, pângăreşte sfântul lăcaş; care, fără nicio sfială, calcă-n picioare drepturile mele… care… în sfârşit, aici nu e vorba de mine, e vorba de împărăţia lui Crin, pe care n-o pot lăsa eu s-o dea de râpă un lipsit de minţi!… El vrea s-o prăpădească, s-o scăpăm noi… şi cu un ceas mai potrivit pentru asta cine ştie când mai ne-ntâlnim!

N-a avut ce să facă împăratul; a iscălit, şi a trimis solului scrisoarea.

Cerând solul să se-nfăţişeze înaintea lui Verde-mpărat cu o scrisoare, acesta l-a primit, şi, ţinându-l în picioare, i-a poruncit scurt să i-o citească faţă cu toţi veselii curteni; după ce a auzit cele cuprinse, a-nceput întâi să râză ca de o glumă proastă, apoi a cerut să vază şi el acea hârtie şi aplecându-şi ochii pe ea, a zis solului:

— Ascultă-mă, unchiule, pe unde ai venit pe acolo să te duci îndată-napoi şi să spui cui te-a trimis că dacă i s-a scrântit minţile, am eu pe cine mâna să i le pună la loc.

Apoi, mototolind în mână hârtia, a aruncat-o în barba solului, strigând:

— Ai plecat?… Ieşi!

Peste două săptămâni, Roşu-mpărat călca graniţele împărăţiei lui Verde-mpărat. În alte trei săptămâni, oastea câtă o putuse strânge-n grabă Verde-mpărat era parte risipită, parte prinsă; iar el, cu câţiva credincioşi, împresuraţi de toate părţile, chefuiau într-o cetate de margine. După câteva zile, isprăvindu-se mâncarea şi băutura, cerea pace. Împărăteasa, sora lui, care primea zilnic veşti de la soţul său, aflând despre acestea, a trimis repede răspuns:

«Pune stăpânire pe toată-mpărăţia. Pacea nu acolo trebuie-ncheiată, ci aicea. Mi s-a făcut dor de frăţiorul meu. Adu-mi-l aici îndată. Dacă te-ntorci fără el viu ori mort, pâine şi sare cu mine nu mai mănânci!»

Roşu-mpărat a urmat întocmai: l-a strâns în cetate şi prin foame şi sete l-a silit pe cumnatu-său să deschidă porţile şi să i se predea. L-a luat cu blândeţe şi l-a trimis sub bună pază la Floarea; iar el s-a dus cu oastea să isprăvească odată şi cu un mic voievod de margine, care se trăsese într-o cetate la munte şi singur din toată-mpărăţia, când chiar împăratul se predase, nu vru să se supuie şi să cunoască pe biruitor. Dar în creierii munţilor era să meargă mai greu ca pe loc şes, fiindcă vizuina neînduplecatului voievod era aşezată pe nişte colţi de stâncă, pe care degeaba se căţărau [xii] viteji oşteni, căci până s-ajungă rupţi de oboseală la ziduri, apărătorii de sus porneau asupră-le bolovani mari şi braţe de vreascuri aprinse, şi apă, şi smoală în clocote, şi-i prăvăleau în prăpastie; iar prin foame nu era chip să-i strângi, fiindcă aveau pe creste şi pe brâie cărări ascunse cunoscute numai lor şi fântâni cu destulă apă în curţile cetăţii.

Şi cu cât întârzia războiul, cu atât îşi pierdea răbdarea împăratul, că şi el era om, i se făcuse dor de-mpărăteasa, măcar că era tare aşezată, nu de-alea de se prăpădesc cu dragostea.

În vremea aceasta, Verde trăia mai bine decât biruitorul lui; soră-sa nu ştia cum să se poarte mai frumos cu el, parcă n-ar fi fost biruit şi prins, ci poftit la petrecere şi cinste: prânzuri, plimbări, vânători – doar atâta că singur, neprivegheat de aproape nu rămânea, şi numai o mână dumnezeiască l-ar fi putut scoate viu din capcană. Soră-sa, stând cu el, seara târziu, îi spunea cât e de nerăbdătoare să vază odată-ntors pe soţul ei, şi pe frate-său luându-şi iar stăpânirea lui; mereu aducea vorba despre acel voievod, care singur e de vină că se-ntârzie

atâta încheierea păcii, şi-l ruga pe frate-său cu lacrimi să-i spună el: cum s-ar putea îngenunchea acel neînduplecat şi isprăvi cu atâtea jertfe de viteji.

Într-o seară, după ce iar pierduse mulţi oşteni fără nicio ispravă, stând Roşu-mpărat scârbit şi dus pe gânduri în cortul lui, iată-i soseşte o ştafetă; deschide cartea soţiei sale şi citeşte:

«Într-un pahar de vin mai mult stă ascuns adevărul. Aseară am petrecut foarte târziu cu frate-meu. Trimite îndată noaptea oameni încercaţi să calce mănăstirea Pajiştea şi să-ţi aducă de acolo, unde stau ascunşi în veşminte de călugăriţă, pe nevasta şi băiatul voievodului. Cetatea ori capetele lor. Dumnezeu să ţie în sfânta pază pe m. – ta.»

La aceasta, Roşu a răspuns peste câteva zile:

«Lăudat fie Domnul care face să rodească viţa noastră! Viteazul voievod [xiii] ni s-a închinat jurându-ne credinţă şi lăsând ostatec pe copilul lui, pe care îl luăm împreună cu noi să crească la curtea noastră… Dumnezeu ş.c.l.»

A doua zi, pasămite ştafetelese-ncrucişară pe drum, primea împăratul de la soţia sa următoarea tristă veste:

«Nepătrunse de slaba minte omenească sunt cărările Domnului! Cu sufletul zdrobit aduc la cunoştinţa m. – tale că fără să ne fi dat mai dinainte niciun semn de nelinişte, ba dimpotrivă petrecând vesel împreună cu noi până seara, frăţiorul nostru iubit, Verde-mpărat, în cine ştie ce clipă de scârbă sau deznădejde, şi-a pus singur capăt vieţii peste noapte, lăsându-ne în cea mai adâncă jale, la care nicio mângâiere nu-i cu putinţă. Azi-dimineaţă, slujitorii l-au găsit fără suflare în cămara lui. Aşadar m. – ta, în cea mai mare grabă, trebuie să mergi la cetatea lui de scaun cu oastea, să aduni pe toţi sfetnicii, fruntaşii şi căpeteniile tuturor stăriilor şi să-i mângâi arătându-le că pierderea unui om, fie cât de strălucit, nu poate opri în loc mersul

lumii ale cărui socoteală şi capăt numai Dumnezeu le ştie, iar apoi să le faci cunoscut că în. – ta, prin dreptul nostru de moştenire de la tată şi frate, şi prin dreptul biruitoarei săbii am. – tale, iei frânele stăpânirii şi răspunderea toată despre liniştea şi fericirea întregii împărăţii. Dumnezeu şcl”.

Nu s-a pomenit aşa jale pe o femeie la moartea fratelui. După ce, învelită-n negru din cap până-n picioare, l-a dus cu mare cinste până la lăcaşul de veci, a pornit în grabă: întâi a mers la mănăstirea Crinului. Acolo a stat în paraclis pe post şi-nchinăciuni trei zile şi trei nopţi cu priveghere, cerând ca din partea frăţini-său iertare stareţului, i-a dat bani să-nfrumuseţeze biserica s-o sfinţească din nou şi patruzeci de zile pe rând să se roage pentru mântuirea sufletului răposatului Verde-mpărat; după aceea a mers la cetatea unde o aştepta nerăbdător soţul ei şi-mpreună cu el s-a dus la mitropolie unde dormeau alături părinţii ei, să-ngenunchie amândoi, şi ea vărsând lacrimi multe a atins cu fruntea lespedea mormintelor şi a zis:

«Am scăpat împărăţia: rugaţi-vă pentru iertarea mea!»

A lepădat apoi veşmintele ei negre, şi amândoi ca urmaşi ai tatălui şi fratelui ei, încoronându-se cu mare pompă, cele două-mpărăţii s-au contopit într-una singură, şi lume [XIV] peste lume de toate stările, veselă că se iertase tuturor plata rămăşiţelor de biruri şi-mbrăcată-n haine de sărbătoare mişuna pân’ toate părţile cetăţii, că era şi o vreme strălucitoare, şi pretutindeni sunau surlele şi peste toată cetatea fluturau mândre-n lumina soarelui păduri de steaguri roşii şi verzi împerecheate.

Ceilalţi împăraţi dimprejur, ca şi cei mai depărtaţi, intrând la grijă mare, şi-au ridicat glasurile lor împotriva apucăturii lui Roşu-mpărat, în care vedeau o ameninţare primejdioasă pentru siguranţa lor. Mai întâi unul, apoi al

doilea, pe urmă trei deodată au pornit război împotrivă-i. Pe unul câte unul, şi la urmă pe toţi trei la un loc i-a pilduit scurt, luând de la fiecare câte un petec din împărăţie ca să-şi întărească graniţele spre liniştea lui.

După ce şi-au statornicit astfel Roşu-mpărat stăpânirea, i-a dăruit Dumnezeu două mari bucurii: într-un an de zile împărăteasa Floarea a dat naştere la doi coconi; p-al dintâi l-au botezat Ler-voivod, iar pe al doilea Mezin-voivod. Nu-mpliniseră feciorii nici doisprece-treisprece ani şi mama i-a pornit sub bună îngrijire să vază lumea şi să se arate pe la toate curţile-mpărăteşti, pe unde-i primeau toţi cu braţele deschise, nu numai că erau odraslele unui puternic împărat, dar fiindcă şi ei de felul lor erau nişte copii minunaţi, nu se poate mai plăcuţi şi mai binecrescuţi, şi nu ştia lumea pe care să-l mângâie mai întâi. Aşa de tineri şi erau o podoabă la toate sărbătorile împărăteşti. Călăreau frumos [xv], mânuiau armele cu dibăcie. Ler cânta frumos din gură şi Mezin din harfă, şi împărătese, doamne, domniţe, curtene nu mai puteau după ei, încât se dusese vestea-n lume de cei doi minunaţi coconi ai lui Roşu-împărat şi ai împărătesei Floarea. Au umblat astfel amândoi împreună până când au ajuns Ler vârsta de 19 ani şi Mezin la 18, şi un an apoi au umblat unu-ntr-o parte şi altu-ntr-alta. Şi-ntorcându-se acasă din călătorie unul după altul (?) [XVI] i-a pus părinţii să le povestească cum au petrecut; Mezin era foarte vesel şi spunea multe şi fel de fel, iar Ler sta tot dus pe gânduri, spunea puţine şi într-una ofta.

După ce se plimbaseră ei de mici sub bună pază pe la toate curţile-mpărăteşti, când au trecut de douăzeci şi unu de ani, împărăteasa s-a sfătuit cu soţul său, şi într-o dimineaţă s-a hotărât: să plece-n plimbare ea cu Ler la Albu-mpărat care stăpânea la hotarul lor de miazăzi o împărăţie de seamă, iar împăratul să plece cu Mezin, în plimbare la Negru-împărat cu împărăţia căruia se-nvecinau

spre miazănoapte. Albu-mpărat avea doi copii, pe Mugur-voivod care era cam schilod şi tot tânjea de mic, fiindcă mamă-sa îl născuse înainte de vreme, dintr-o mare spaimă, când luase peste noapte foc palatul; şi pe Liliana-doamna, o fată ruptă din stâncă, nu atât de frumoasă cât de vioaie şi de arătoasă, şi nu prea apropiată şi zâmbitoare. Ajungând acolo, Floarea-mpărăteasa cu Ler-voievod au fost întâmpinaţi de Albu-mpărat, de împărăteasa lui, de copii şi de o ceată-ntreagă de fruntaşi. Au mers cu toţii la cetatea de scaun unde erau pregătite sărbători mari în cinstea lor. Acolo, Floarea şi-a făcut prilej de vorbă şi fără mult înconjur a spus gazdelor că vine să pecetluiască prietenia celor două curţi prin încuscrire, că în numele soţului, cere în căsătorie pentru fiul său Ler-voievod pe Liliana-doamna. Şi a adăugat că fiind Mugur-voivod fratele fetii, asta are să prindă bine [nu][XVII] numai lor, cari ştiu preţui darurile fetii, dar în viitor şi împărăţiei, căci, la vremea lui, dea Dumnezeu să fie cât mai târziu, rămânând Mugur moştenitor al tronului, nu de puţin sprijin îi va fi cumnatul lui Ler voi [voci], când la vremea lui – dea Dumnezeu să fie cât mai târziu – va pune pe cap coroana tatâni-său. Lui Albu-vodă şi soţiei lui de bucurie nu le venea să crează; fireşte – nu era glumă să ia de ginere pe moştenitorul celei mai strălucite coroane. Seara după ospăţ, Floarea a luat pe Ler, iar Albu-mpărat şi soţia lui pe Liliana şi s-au dus în odăile lor.

— Fătul meu – a zis Floarea lui Ler – poate ai înţeles de ce am venit împreună aici. Nu mai eşti copil, ai împlinit douăzeci şi unu de ani, trebuie să te căsătoreşti. Ţi-am găsit o femeie cum nu se poate mai de potriva… noastră, cuminte, vrednică şi cu… mare viitor… Ai înţeles cu cine?

— Nu, mamă, a răspuns băiatul, care era cu gândul foarte departe.

— Pe Liliana… Ce zici?… Nu răspunzi?

— Ba da, mamă! la ce?

— La ce ţi-am spus…

— Ce mi-ai spus?

— Ce fel, n-ai auzit tu când ţi-am spus? pentru ce am venit aici? că am hotărât să iei de soţie pe Liliana, fata lui Albu-mpărat.

— Pe Liliana, eu? a întrebat domint Ler.

— Da, tu, pe Liliana!

— Apăi, asta, iartă-mă, mamă, nu se poate.

— De ce nu se poate? a-ntrebat mama nenţelegând.

— Fiindcă eu am făgăduit să iau pe alta.

— Pe cine?

— Pe Viorica-doamna, fiica lui Negru-mpărat.

— Când ai făgăduit?

— Acum şase luni când am fost la curtea lor.

— Cui ai făgăduit?

— Ei.

Mama a-ngălbenit şi a strigat:

— Şi cum ai îndrăznit să făgăduieşti fără voia mea? fără voia împăratului? De când un copil care n-a rămas încă sărman de părinţi poate să facă de capul lui ce-i place? Şi de când un voievod care are să moştenească una din cele mai mari împărăţii ale lumii are voie să pornească în lume încotro-i abate?… Pe Viorica? fata lui Negru-mpărat?… Da ştii câţi feciori are şi câtă împărăţie stăpâneşte acel crăişor care s-a împopoţonat şi el cu numele de-mpărat; du-te, şi trei zile călare ţi-ajung să-i măsori în lung şi-n lat întreaga împărăţie, dar pe urmă-ţi trebuie tot atâtea ca să-i numeri prăsila… împărătească. Să nu te mai aud cu asemenea copilării!

Totodată, în altă parte a palatului, Liliana spunea părinţilor că ea, dacă e să se mărite, numai pe Mezin-voievod, fratele lui Ler, îi ia – pe altul nu, că lui i s-a făgăduit de-acum un an de când a fost pe-aici, ori… merge la călugărie!

— Dar Ler are să moştenească tronul celei mai mari

împărăţii de pe lume, fată!

— Ş-apoi? fiecare cu dreptul lui.

— Dar Mezin are să moştenească un mic ţinut, şi supus fratelui său, care o să aibă moştenitori, voievod de margine în cine ştie ce munţi în veci a să rămâie.

— Ş-apoi? fiecare cu partea lui.

— Atunci! o să te duci la călugărie.

— Ş-apoi, fiecare cu norocul lui!

N-a fost chip s-o domolească-n seara aceea pendărătnica Liliana – ei, ea n-avea o mamă ca Floarea!

Când au ajuns Ler cu maică-sa înapoi, au găsit acasă pe împăratul şi pe Mezin, întorşi de cu seara de la curtea lui Negru-voievod. Fraţii s-au grăbit să se ducă a vorbi împreună, iar împărăteasa rămânând cu împăratul i-a povestit toate. Împăratul a râs şi i-a povestit şi el soţiei sale cum Mezin nu vrea să se-nsoare cu Viorica, fiindcă a făgăduit Lilianei s-o ia pe dânsa, şi cum Negru-vodă i-a răspuns că Viorica lui nu vrea în ruptul capului să-l ia pe Mezin, fiindcă fără ştirea părinţilor ea s-a fost făgăduit lui Ler, şi că el, ca tată, nu-ndrăzneşte să calce pe inima ei, că o singură fată are... şi pentru nimic în lume nu-i poate strica hatârul.

— Da – a răspuns Floarea – s-aştepte; fiindcă ai mei până la urmă s-au învoit: Ler a stat la masă alături de Liliana, a jucat toată seara numai cu ea şi, când s-au despărţit, fata i-a dat băiatului o rămurică de liliac, şi la plecare i-a strigat:

«Ler-voievod, să nu uiţi!» şi până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot înapoi la năframa ei care fâlfâia de departe.

— Da – a răspuns împăratul – şi Mezin a stat la masă alături cu Viorica, şi toată seara a jucat numai cu ea, şi când s-au despărţit, fata i-a dat băiatului un mănunchi de viorele, şi la plecarea noastră i-a strigat „Mezin-voievod, să nu uiţi!» Şi până nu ne-am pierdut din ochi el a privit tot

înapoi la năframa care fâlfâia de departe [XVIII]...

„Statornicia tinereţii!” a gândit Floarea zâmbind foarte mulţumită.

— Ia ascultă! a zis împăratul trăgând cu urechea, şi au mers amândoi să se uite pe fereastră; de acolo au văzut pe flăcăi; şedeau amândoi pe o laviţă; Ler cânta din gură, iar Mezin îl ţinea din harpă. Au bătut părinţii din palme de mult ce le-a plăcut cântecul flăcăilor şi i-a chemat sus, i-a sărutat, şi mama zice lui Ler, care purta la piept mănunchiul de viorele veştejite adus de frate-său:

— Care va să zică, ne-am înţeles? Tu iei pe Liliana?

— Nu, mamă, iartă-mă, dacă e să mă-nsor numaidecât, eu iau pe Viorica.

— Ieşi! a strigat muma. Şi Ler a ieşit.

— Tu – a urmat ea către Mezin, care purta la pălărie o ramură ofilită de liliac – tu eşti mai cuminte, tu ai să iei pe Viorica, nu el, aşa vreau eu.

— Mamă, iartă-mă – a răspuns băiatul – dacă e să mă-nsor numaidecât, apoi pe alta decât pe Liliana n-o iau.

— Ieşi!

Şi a ieşit şi Mezin.

Împăratul a-nceput să râză, parcă era lucru de râs. Iar împărăteasa a-nceput să se plimbe de colo până colo mai tulburată şi mai învăpăiată decât o văzuse el vreodată, şi cam de multe ori o văzuse, aşa încât strălucitul ei soţ n-a îndrăznit să mai zică o vorbă; s-a plimbat ea cât s-a plimbat fierbând şi pe urmă s-a aşezat la masă, şi a scris în fuga mare, de scârţâia pana straşnic, două cărţi, le-a-ndoit şi a trimis să-i aducă pe băieţi îndată dinaintea ei:

— Acum, fără zăbavă trebuie să plecaţi. Tu, Ler, să mergi cu cartea asta [XIX] la Albu-mpărat; acolo ai să petreci până te chem eu înapoi; tu, Mezin, tot aşa, la Negru-mpărat cu cartea asta. Nici umbră de-ndoială n-am că veţi şti să vă purtaţi cuviincios, aşa cum se cuvine coconilor lui Roşu-mpărat şi Floarei, mamei voastre, care

vă iubeşte şi numai la binele vostru se gândeşte.

Au plecat amândoi, dar fiindcă scaunul împărăţiei nu sta tocmai în mijlocul ţării ci cam la o parte, au trebuit aproape până seara să meargă împreună pe aceeaşi cale mare până la un loc, unde era o cetăţuie mică şi de unde să pornească a doua zi dimineaţă, unul spre miazăzi şi altul spre miazănoapte, precum li se poruncise hotărât.

Seara, ajungând la cetăţuie, s-au oprit să poposească, şi după cină mergând la culcare, ce le-a dat băieţilor în gând? Să încerce să vază şi ei ce scrisese mama cărţile cu care-i trimisese.

Şi aşa le-au scos din sân şi uitându-se bine la scrisul de dasupra au rămas în mare nedomiare.

— Nouă ne-a poruncit altfel: tu n-ai auzit?

— Ba da.

— Atunci se vede că e greşeală; de grabă ţie ţi-a dat-o pe a mea şi mie pe a ta.

— Să vedem, dacă se poate, ce spunenăuntru.

Şi fiindcă tot de degrabă, pesemne, uitase împărăteasa, îndoise numai cărţile şi nu le pecetluise, ei le-au deschis, şi au găsit că şi cuprinsul se potrivea cu ce era scris dasupra: de preastrălucitul prieten Albu-mpărat se ruga să-l strunească bine pe Mezin, ca pe-un copil al lui, iar credinciosului vecin Negru-mpărat îi spunea între altele: nu mă-ndoiesc că Ler-voievod va fi cinstit precum se cuvine… Negru pe alb.

N-au aşteptat să se lumineze bine de ziuă şi urându-şi drum bun şi petrecere frumoasă, au plecat flăcăii, nu cum de degrabă le poruncise greşit mama, Mezin spre miazănoapte şi Ler spre miazăzi, ci – cum sta limpede şi potrivit la carte – Ler către Viorica, iar câte Liliana, Mezin.

După câteva zile, stătteau părinţii înainte e culcare într-un pridvor la răcoare fără să vorbească, şi le era dor de feciori – că poate fi cât de-mpărat, părintele e tot părinte – şi împărăteasa a pus mâna la ochi, a stat aşa cât

a stat parcă ar fi adormit, şi pe urmă zice:

— Uite, eu văd acuma pe Liliana jucând cu Ler…

— Cum asta?

— Nu ştii? Ia pune şi măria-ta mâna la ochi şi gândeşte-te acolo cu dor adânc, dar adânc de tot, cât poţi mai adânc.

Împăratul şi-a rezemat coatele pe spetezele jeţului, şi-a acoperit ochii cu amândouă mâinile şi s-a gândit cât a putut mai adânc, şi pe urmă zice:

— Aşa e, da! Adevărat, o văz pe Liliana, dar nu joacă Ler cu ea, Joacă Mezin.

— Ba Ler! nu vezi?

— Ba văz… Dar e Mezin… Uite!… uite! Ler se plimbă cu Viorica!

— Ba, cu Liliana.

— Ei aş!…

Ba Ler, ba Mezin, ba Viorica, ba Liliana!

S-a cam îmbufnat împărăteasa şi zice:

— În sfârşit, rămâi măria-ta cu părerea măriei-tale, eu rămân cu a mea. Hai să ne culcăm că e târziu.

Nu prea-i era somn împăratului, ar mai fi stat de vorbă, dar după obiceiul lui, a ascultat-o ca totdeauna.

În odaia lor de culcare, ardeau zi şi noapte la icoane două candele mari de argint, una-n dreapta, alta-n stânga, alături de căpătâie. S-a-nchinat fiecare sub candela lui, şi fără să mai schimbe alte vorbe decât «somn uşor» s-au aşezat la culcuş, şi n-a trecut mult şi-au adormit amândoi.

Despre ziuă, tocmai când era somnul mai dulce, ce să se pomenească-mpăratul? începe să geamă împărăteasa grozav şi apoi să strige ca-ntr-o pieire de moarte. Sare-mpăratul din somn şi-o deşteaptă.

— *Ce e*?

Iar împărăteasa, cu ochii mari, luându-l strâns în braţe, ca să se-ncredinţeze că e aievea, oftează greu şi zice:

— Ah! ce vis am visat! şi întorcându-se către icoanese-nchină.

— Ce vis?

— Mi-e groază parcă să ţi-l spun. Apoi trăgându-şi sufletul, urmează:

— Se făcea că mă rătăcisem într-un palat pustiu şi-ntunecos. Treceam dintr-o sală-ntr-alta, căutând să dau de o ieşire, şi cu cât umblam, cu atât mă rătăceam mai adânc. Era tăcere mare... când auz deodată-n urma mea trosnind podelele putrede ca de pas de om... Trec din sala aceea [xx] şi merg mai iute, paşii vin şi mai iute după mine... tot mai aproape... îi aud la spatele meu... M-a ajuns, dau să fug; dar nu mă nu mă ţin picioarele. Atunci m-apucă o mână uscată şi grea de umăr; îngheţ şi caz în genunchi cu ochii-nchişi; dar îndată simţ că mă ridică cineva cu putere, şi când deschid ochii văd dinaintea mea un pustnic sălbatic cu părul şi barba vâlvoi, şi-mi zice râzând urât:

„Ce? nu-ţi mai aduci aminte? Ori eşti mândră şi nu mai vrei să cunoşti pe frăţâni-tău, pe Verde-mpărat?”

Şi se porneşte pe un râs cu hohote de răsuna pădurea.

«Frate, iartă-mă!» iar el m-a luat de mână şi râzând mereu ca un nebun zice:

«Vino să-ţi arăt ceva».

Şi m-a dus într-o sală mare şi acolo m-a poftit să şez alături cu el pe-o laviţă de piatră; am şezut; el a făcut un semn cu mâna şi s-a arătat numaidecât o femeie zdrenţuită şi despletită, s-a aşezat jos în faţa noastră, a scos dintr-o desagă un cap de om, şi-a-nceput să-l mângâie şi să-l pieptene cu unghiile ei, şi să-l sărute... şi... era capul băiatului meu, al lui Ler... şi capul clipea din ochi... şi o săruta şi el, şi pe urmă l-a pus la loc în desagă şi s-a făcut nevăzută.

Şi a-nceput să tremure de groază şi până nu s-a făcut ziuă bine şi n-a dat cu ochii de soare, nu s-a putut

astâmpăra.

De acum îi era peste putinţă mamei să lase a o mai prinde o noapte acasă; trebuia fără întârziere pentru liniştea ei să-şi vază băiatul, şi astfel chiar în acea zi, n-a fost chip să se-mpotrivească Roşu-mpărat, împărăteasa a pornit urmată de călăreţi şi de curteni spre unde ştia că-l trimisese pe Ler. Zi şi noapte, fără popas a tot umblat până când a ajuns către seară aproape de cetatea de scaun a lui Albu-mpărat. Şi iată că la o înfurcătură de drumuri, de pe un drum lăturalnic vede apropiindu-se câtră drumul ei o ceată veselă de călăreţi tineri, care pesemne se-ntorceau împodobiţi cu flori de liliac de la plimbare în pasul cailor; cântau cu toţii încetinel, iar pe dasupra tuturor se auzea în liniştea câmpiilor un glas de fată mare. Când s-au apropiat una de alta cetele la-nfurcătura drumurilor, unul dintre tineri, care mergea în frunte alături cu fata cântăreaţă, zice:

— E mama, şi dă pinteni calului, fata după el, iar când ajung în dreptul călăreţilor dinaintea trăsurii împărăteşti, ridică mâna dreaptă şi strigă: *Opriţi*. Oamenii opresc. Toţi stau. Cântecul încetează, flăcăul sare jos răpede de pe cal, ajută pe tovarăşa lui să coboare şi ea, şi amândoi dau fuga la trăsura împărătesei:

— Mamă! zice Mezin.

Dar mamei nu-i vine să-şi crează ochilor.

— Tu, Mezin! ce cauţi aicea? Unde-i Ler?

— Unde l-ai trimis măria-ta.

— Unde l-am trimis eu? strigă nedumerită împărăteasa.

— La Negru-mpărat, răspunde Mezin-voievod.

— Eu? pe Ler? La Negru-mpărat?

— Da! mamă.

— Nu te-am trimis pe tine la Negru-mpărat?

— Nu, mamă, pe mine m-ai trimis aici la Albu-mpărat, aşa scrie-n scrisoarea măriei-tale.

— Arată scrisoarea.

— I-am dat-o lui Albu-mpărat.

Împărăteasa n-a mai zis nimic, a luat-o pe Liliana în trăsura ei şi amândouă cetele amestecându-se au pornit împreună pe tăcute spre cetate.

La palat n-au dat tocmai peste veselie, căci Mugur-voievod era greu bolnav, încă mai dinainte chiar de sosirea lui Mezin şi nu-i puteau da cu nimic de leac. Cum a sosit, Floarea a cerut aşa de o doară lui Albu-mpărat cartea cu care-l trimisese pe Mezin, şi după ce încruntând sprâncenele a citit-o din slovă-n slovă şi iar a mai citit-o, s-a pătruns că graba strică treaba; a-nceput să râză singură, ridicând din umeri: «Să vedem – a gândit ea – până unde merge norocul lui Mezin!» Şi-ndată a mers să vază pe împărăteasa care nu se dezlipea o clipă de la căpătâiul bolnavului. A găsit-o zdrobită de veghere, moţăind pe un jeţ: lui Mugur-voievod îi fusese tare rău peste noapte şi toată ziua, de-abia acum spre seară aţipise puţin. Aşa din ce în ce tot mai rău, până să nu plece Floarea de-acolo s-a stins bietul Mugur-voievod, sămânţă degerată, la vreo trei-patru zile după astea, lăsând în adâncă mâhnire pe toată lumea şi mai ales pe biată mama lui.

Să vă povestesc despre jalea ei… dar se poate cu vorbe arăta atâta adâncime? Ori, poate, să fac şi eu ca alţi povestitori? în loc să vă arăt scurt ce nenorocire s-a întâmplat femeii, să-ncep a vă spune cu ce mi se pare acuma mie că seamănă acea nenorocire de-atunci a unei împărătese? Dar inima acelei mame se poate semăna, pentru cine are vreme de pierdut ca cititor, hârtie şi cerneală de pierdut ca scriitor, cu un turn înalt pe care grozavul cutremur îl năruie dintr-o zguduitură, făcând din el, care, pân-adineaori îşi înălţa sprinten vârful aurit sprenălţimile albastre, o grămadă pleoştită de bolovani sparţi, risipiţi fără altă socoteală decât nebunia oarbei întâmplări… sau cu un sărman, plăpând, gingaş trandafir

d-abia-nflorit, pe care viscolul vrăjmaş l-a smuls cu cruzime din crenguţa lui subţirică, spulberându-l mort cu fragedele-i foiţe smulse, în şuvoiul turbat, năvalnic, prăpăstios?... sau mai bine cu o mândră stâncă de cremene, pe care trăsnetul năprasnic, într-o clipă, a despicat-o în două, din frunte până-n temeliile ei? ori şi mai şi: cu un stejar plin de viaţă, pe care securea nemernică... ş.c.l., şcl...

Cu care poftiţi să v-o asemăn, cu una, cu două, ori cu toate odată? Aş putea-o face şi aşa de hatârul dv... dacă de dragul cuvintelor am căutat anume să vă născocesc o povestire. Dar nu credeţi asta. Eu de hatârul povestirii caut într-adins cuvinte, cu care să v-o spun cum mi-o închipuiesc eu, cât mai degrabă şi mai limpede pot.

Şi asta, fiindcă – povestirea nu este ori este şi ea un meşteşug? Dacă nu este meşteşug, atunci ce să mai vorbesc, dacă toată lumea o poate face; dar dacă este şi ea meşteşug, ca toate meşteşugurile, ca, bunăoară, ciubotăria, apoi ia să vedem: ciubotarul cât de prost, oare de hatârul sculelor lui (cuţite, pile, calapoade, sule, ciocane, undrele, ace şi câte şi mai câte, unele mai mari, altele mai mici), oare de hatârul lor s-apucă să lucreze ciubote? ori de hatârul ciubotelor ia, numai la trebuinţă şi cu minte, sculă după sculă? apoi atunci, cum? ciubotăria care va să zică să fie mai subţire meşteşug decât povestirea?... Şi pe urmă, când vă povestesc, pe cât mă taie capul să fac meşteşugul meu, nu voi să pat măcar cu unul dintre dv. ce a păţit odată un om saşiu, pe care într-o seară un călător rătăcit l-a întrebat încotro s-o ia ca s-ajungă mai drept în cutare loc, şi saşiul, i-a arătat aşa cu mâna-ntr-o parte; dar călătorul l-a întrebat: „Mă omule, spune drept, că mi-e degrabă s-ajung până nu-nnoptează: încotro s-apuc? încotro mi-arăţi cu mâna, ori încotro te uiţi cu ochii?...”

Aşadar, destul e să vă spun că oricât de nevolnic de

viaţă fusese Mugur copilul ei, pe-mpărăteasa aşa jale a cuprins-o încât, fără să se fi bocit grozav, ba chiar zâmbind uneori, nu mult după aceea, din asta i s-a tras şi moartea ei. Dar înainte de moarte s-a ndurat Milostivul de ea, şi i-a trimis o mare mângâiere: fiică-sa Liliana-doamna s-a căsătorit cu Mezin-voievod, şi auzi dumneata! zi cu zi la nouă luni în cap a născut cocon frumos pe care biata bunică l-a botezat Mugurel în cinstita pomenire a răposatului ei fecior. Şi era straşnic de voinic Mugurel – şi vesel copil! Când l-a cufundat mitropolitul în cristelniţă, el, în loc să zbiere ca alţi copii, după groaznicul obicei prost al acestor îngeri nevinovaţi, el a-nceput să râză ca o călugăriţă gâdilată… A râs toată lumea, iar î. P.S. -sa zice:

— Ei, aşa băiat îmi place şi mie! să nu-i fie de deochi! ăsta o să iasă un bărbat şi jumătate.

Ei! n-ai ce-i face! Aşa e lumea noastră: bine şi rău, rău şi bine! Dumnezeu a dat o dată de toate din destul cu ridicata; iar omul tot cântăreşte cu mărunţişul; şi vine cântar după cântar: marfa tot aia şi cântarele tot altele; unul bate mai la dreapta, altul mai la stânga, unul simte mai mult, altul mai puţin; dar să tragă vreunul drept de tot, adică fără greş de loc, peste putinţă omului! Ei! ş-apoi? mai la urmă, ce supărare poate-încăpea? Cântarul fiecăruia tot pe el îl înşală, şi dacă-l înşală tot într-o parte, nu când întruna, când într-alta, va să zică îi iese omului totdeauna socoteala la fel… Numa dacă n-o fi omul aşa de sec să nu crează-n cântarul său, ci să umble pân’ vecini luând împrumut cântarul când de la unul când de la altul… Sunt şi d-ăştia destui, care ard lumânare în toate serile să-şi facă socoteala cât a păgubit el ziua după atâtea cântare străine, nu cât ar fi câştigat după cântarul lui.

Dar, în sfârşit, să lăsăm nimicurile astea negustoreşti [XXI], cu socoteli şi cântare, şi să ne-ntoarcem mai bine la povestea noastră.

ţi] Dd. N.N. Albu, prefect jud. Neamţu; Fr. Papp,

membru al onor. Curţii de apel din Galaţi; N. Rosetti-Bălănescu, mare proprietar; I.L. Caragiale, mare rentier (n.a.).

ţii] Dd. D. Aug. Laurian, profesor, publicist; Florian, preşedinte al secţiei III onor. Trib. Ilfov (n.a.).

[iii] Ghinion, nenoroc permanent la cărţi.

[iv] La table, zarurile proaste, adică tot echivalentul ghinionului.

[v] Bădărău Alexandru, profesor şi om politic ieşean.

[vi] Ca şi câinele (lat.).

[vii] Teologilor şi legiştilor musulmani.

[viii] Tâmpiţilor.

[ix] Haiducilor greci.

[x] Albanezilor.

[xi] Gogomanilor

[xii] În manuscris: „se căţăreau”.

[xiii] În manuscris: „Viteazul voievodul”.

[XIV] În manuscris: „lumea”.

[xv] Luca I. Caragiale a îndreptat: „bărbăteşte” pentru „frumos”, adverb care se repetă în fraza următoare.

[XVI] Semnul de întrebare, al lui Caragiale. Luca I. Caragiale a şters cu creionul negru: „unul după altul (?)”.

[XVII] „Nu”, adaos de Luca I. Caragiale cu creionul.

[XVIII] În manuscris: „fâlfâia departe”.

[XIX] În manuscris: „astea”.

[xx] În manuscris: „aceea”.

[XXI] În manuscris: „negustoreşti” (sic). Nicio intenţie de joc de cuvinte: indiciu cert de intensă încordare emotivă, cu pierderea controlului ortografic. Observaţia este valabilă pentru întreg manuscrisul *a*, în care vedem o copie după alt manuscris pierdut, copie care i-a servit autorului ca şantier de lucru către arhitectura definitivă a proiectului „basm”. Rezultatul a fost un hăţiş aproape inextricabil de ezitări, reveniri şi amendări.